

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “วิญญานกฺขนฺธ – วิญญานขันธ”

วิญญานกฺขนฺธ อ่านตามภาษาบาลีว่า วิน - ยา - นั ก - ขัน - ตะ มาจากคำว่า วิญญาน (สภาพธรรมที่รู้แจ้งซึ่งอารมณ์, วิญญาน) กับคำว่า ขนฺธ (สภาพที่ทรงไว้ซึ่งความว่างเปล่า, ขันธ) [ข้อ ก.] จึงรวมกันเป็น วิญญานกฺขนฺธ เขียนเป็นไทยได้ว่า วิญญานขันธ แปลว่า สภาพธรรมที่ทรงไว้ซึ่งความว่างเปล่า คือ สภาพธรรมที่รู้แจ้งซึ่งอารมณ์ วิญญาน กับ จิต เป็นสภาพธรรมอย่างเดียวกัน เป็นสภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งซึ่งอารมณ์ จิตหรือวิญญาน เป็นสภาพธรรมที่มีจริง ๆ เกิดเพราะเหตุปัจจัย เกิดแล้วก็ดับไปไม่กลับมาอีกเลย ว่างเปล่าจากความเป็นตัวตน เป็นสัตว์เป็นบุคคล หาความเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน ในจิตหรือวิญญานแต่ละขณะๆ ไม่ได้เลย จึงเป็นขันธ

ข้อความในสัทธัมมปัชโชติกา อรรถกถา ขุททกนิกาย มหานิทเทส กามสูตรนิตเทส แสดงความเป็นจริงของวิญญานขันธไว้ ดังนี้

“ชื่อว่า วิญญาน เพราะอรรถว่า รู้อารมณ์ต่าง ๆ, ขันธ คือ วิญญาน ชื่อว่า วิญญานขันธ”

ข้อความในมโนรทปฺปณี อรรถกถา พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ติตถสูตร แสดงความจริงว่า จิต เป็นวิญญานขันธ ดังนี้

“จิต นั้น ได้แก่ วิญญานขันธ”

พระพุทธประสงค์ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพระบารมีมาตลอดระยะเวลาที่ยาวนาน ตั้งแต่เมื่อครั้งที่ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ก็เพื่อที่จะได้ตรัสรู้ (รู้อย่างแจ่มแจ้ง) ซึ่งสภาพธรรมที่มีจริง ด้วยพระองค์เอง แล้วทรงมีพระมหากรุณา แสดงสิ่งที่พระองค์ได้ตรัสรู้ให้สัตว์โลกได้เข้าใจ เป็นคำในภาษามคธอันเป็นภาษาที่ดำรงรักษาพระพุทธศาสนา ซึ่งแต่ละชนชาติที่ไม่ได้ใช้ภาษานั้น ก็ฟังพระธรรมของพระองค์ในภาษาของตนเองๆ เพื่อที่จะได้เข้าใจสิ่งที่มีจริง อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง เป็นการเข้าใจธรรมในภาษาของตนๆ จะเห็นได้ว่าพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงมาจากการตรัสรู้ความจริงของสิ่งที่มีจริงทุกขณะ

ไม่ว่าจะในยุคใดสมัยใด ธรรมคือสิ่งที่มีจริง ก็เป็นสิ่งที่มีความจริง ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะ เป็นจริง
อย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ละเอียด ลึกซึ้งอย่างยิ่ง เพราะว่าการที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะ
ได้ทรงบรรลุถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทรงบำเพ็ญพระบารมีซึ่งหมายถึงคุณความ
ดีมากมายมหาศาลที่จะทำให้ถึงฝั่งของการดับกิเลส ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานถึงสี่สงขยา
แสนกัป ด้วยเหตุนี้ผู้ที่เป็สาวกจึงควรอย่างยิ่งที่จะได้ฟังพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงด้วยความ
เคารพ คือ ฟังเพื่อที่จะเข้าใจในแต่ละคำที่ได้ยินได้ฟัง ให้ถูกต้อง ชัดเจน ไม่ใช่ให้คิดเอง

ชีวิตประจำวัน ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมให้เข้าใจ ก็เป็นการพูดคำที่ไม่รู้จัก คำว่า จิต ก็พูด คำว่า
วิญญาณ ก็พูด ซึ่งไม่มีทางเข้าใจอย่างแน่นอน ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง

จิต เป็นสภาพธรรมอย่างหนึ่ง เป็นนามธรรม เป็นสภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งซึ่ง
อารมณ์ มีพยัญชนะหลายคำที่หมายถึงจิต เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาได้เข้าใจถึงลักษณะของจิต ซึ่งเป็นสภาพ
ธรรมที่แต่ละบุคคลมีด้วยกันทั้งนั้น หนึ่งในนั้นคือวิญญาณ จิตกับวิญญาณ เป็นสภาพธรรมอย่าง
เดียวกัน วิญญาณไม่มีการล่องลอย ไม่มีรูปร่าง วิญญาณไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว วิญญาณมีอยู่ทุกขณะ
ขณะที่เห็น ก็เป็นวิญญาณ คือจักขุวิญญาณ ขณะที่ได้ยิน ก็เป็นวิญญาณ คือ โสตวิญญาณ ขณะที่ได้
กลิ่น ก็เป็นวิญญาณ คือ ฆานวิญญาณ ขณะที่ลิ้มรส ก็เป็นวิญญาณ คือ ชิวหาวิญญาณ ขณะที่รู้สิ่งที่
กระทบสัมผัสทางกาย ก็เป็นวิญญาณ คือ กายวิญญาณ ตลอดจนถึงขณะที่จิตเป็นกุศลหรืออกุศล ก็เป็น
วิญญาณ ด้วย คือ เป็นมโนวิญญาณ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแต่ละขณะ ก็คือ จิตหรือวิญญาณ นั่นเองที่เกิดขึ้น
เป็นไป เมื่อเกิดแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ทรงไว้ซึ่งความว่างเปล่าจากความเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็น
ตัวตนอย่างสิ้นเชิง จึงเป็นขันธจิตหรือวิญญาณ ทั้งหมด เป็นวิญญาณขันธวิญญาณ จึงไม่ใช่สิ่งที่น่ากลัว
แต่อย่างใด แต่เป็นสิ่งที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจจริงๆ ว่า เป็นธรรม เป็นสิ่งที่มีความจริง ไม่ใช่เรา

จากการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงแสดงว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นที่ไหนก็
ตาม มีสภาพธรรมที่ต่างกันเป็น ๒ อย่าง คือ สภาพที่ไม่รู้อะไรเลย ไม่ใช่สภาพรู้ เป็นรูปธรรม และสภาพ
ธรรมที่เป็นสภาพรู้ ได้แก่ จิตหรือวิญญาณ(และเจตสิกซึ่งเป็นสภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต)
เพราะฉะนั้น จิตเป็นธรรมที่มีความจริง ซึ่งแม้จะไม่มีรูปร่างอะไรเลย แต่ก็ เป็นสภาพที่สามารถรู้สิ่งต่างๆได้ และ
เมื่อจิตเกิดขึ้นก็มีเจตสิกเกิดร่วมด้วยเสมอตามควรแก่จิตขณะนั้นๆ ในขณะที่ถ้าเข้าใจจิตก็จะเริ่มรู้ว่า
ขณะที่มีการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส การรู้สิ่งที่กระทบสัมผัสทางกาย การคิดนึก นั่นคือ

ลักษณะของจิตซึ่งเป็นสภาพรู้ หรือแม้ว่าจะไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้กลิ่น ไม่ได้ลิ้มรส ไม่ได้รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสทางกาย แต่ก็ยังมีจิตที่คิดนึก ขณะใดที่คิดนึกเรื่องราวต่างๆ ขณะนั้นก็เป็นจิต จิตประกอบด้วยเจตสิกฝ่ายดี ก็คิดดี จิตประกอบด้วยเจตสิกฝ่ายไม่ดี ก็คิดไม่ดี ดังนั้น ถ้าแยกสภาพธรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปออกเป็นลักษณะที่ต่างกันเป็นประเภทใหญ่ๆ ก็จะต้องมี ๒ ประเภท ได้แก่ สภาพที่ไม่รู้อะไรเลย เป็นรูปธรรม คือ ไม่ใช่สภาพรู้ และ นามธรรม ได้แก่ จิตรวมถึงเจตสิกด้วย **มีแต่ธรรมเท่านั้นจริงๆ เมื่อเป็นธรรมแล้วจะเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้อย่างไร**

การเดินทางในสังสารวัฏฏ์ยังอีกยาวไกล เมื่อได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ก็ควรจะได้ประโยชน์จากการที่ได้เกิดมาอย่างยากแสนยากด้วยการสะสมความดีทุกประการ และมีความมั่นคงที่จะฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญาต่อไป เพราะในที่สุดแล้ว ทุกคนก็ต้องละจากโลกนี้ไปอย่างแน่นอน ซึ่งไม่รู้ว่าจะเป็นเมื่อใด อาจจะเป็นวันนี้หรือพรุ่งนี้ก็ได้ จะเป็นผู้ประมาทไม่ได้เลย เพราะมีคนเป็นจำนวนมากทีเดียว ที่เกิดมาแล้วตายไปโดยที่ไม่ได้เข้าใจพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง **ความเข้าใจพระธรรมนี้เองที่จะเป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายความไม่รู้ ความติดข้อง และความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน สัตว์ บุคคล เป็นต้น ได้ในที่สุด** ไม่ว่าจะได้ฟังได้ศึกษาพระธรรมในส่วนใด ล้วนเป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูก เป็นปัญญาของตนเอง เพิ่มพูนความมั่นคงในความเป็นจริงของธรรมยิ่งขึ้นว่ามีแต่ธรรมเท่านั้น ไม่มีเราไม่ใช่เรา

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗